

Valtuustoaloite / vanhusten palveluasumisen ym. hoivakiinteistöjen omistaminen ja vanhushpalveluiden hoivapalvelun sekä oheispalveluiden tuotanto palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa

Kuntoutusjohtaja Mikko Tapio Korhonen
Vanhushpalvelujen tukipalvelut

Valtuustoaloite 18.3.2019:

Marja Berg ja Tanja Kaipainen ovat tehneet valtuustoaloitteen, jossa on 19 alikirjoittajaa, koskien vanhusten palveluasumisen hoivakiinteistöjen omistamista ja hoiva- ja oheispalvelujen tuotantoa. Aloitteessa on esille nostettu tarve määritellä prosentuaaliset osuudet sekä hoivakiinteistöjen omistamisesta, että palvelutuotannosta sekä esitetään linjattavaksi kiinteistön omistamisesta riippumattomia tapoja tuottaa oheispalveluja.

Asumisen järjestämistavat

Kaupunki voi järjestää palveluasumista tai tehostettua palveluasumista omalla toimintana, kilpailutuksen perusteella hankittuna tai palvelusetelin avulla. Tämän tarkastelun ulkopuolella olevat ikäihmisten palvelutalot ja senioriasunnot ovat pääsääntöisesti säätiöiden tai yhdistysten ylläpitämiä. Hoivatuotanto palvelutaloihin ja senioriasuntoihin toteutuu asiakkaan tarpeen mukaisesti kotihoidon toimesta.

Aiemmat linjaukset

Perusturvan ja terveydenhuollon palveluverkostojen kehittämiselvitys, asumispalvelut ja sairaalapalvelut loppuraportti julkaistiin 20.8.2013. Suunnitelma sisälsi linjauksen ikäihmisten asumisen palvelutuotantoon. Linjauksen mukaan oman tuotannon paikkamäärän osuus on 20%, yksityinen tuotanto konsernin järjestämissä tiloissa kattaa 40% ja yksityinen tuotanto muutoin kattaa loput eli 40% tarpeesta.

Asumispalvelujen hankinnan yhteydessä 15.12.2015 § 111 perusturva- ja terveyslautakunnassa palvelustrategiaa päivitettiin siten, että oman tuotannon osuus tehostetussa ja tavallisessa palveluasumisessa on 35-45 % ja yksityinen tuotanto (konsernin järjestämissä tai muissa tiloissa) on 55-65%. Kun tarkastelujaksona käytettiin v. 2030 tarpeita em. linjaus mahdollisti oman tuotannon volyymin säilymisen. Käytännössä ratkaisulla vältettiin oman tuotannon alasajo tilanteessa, jossa kokonaiskapasiteetti oli tarpeeseen nähden niukka.

Nykytilanne

12 / 2018 tehdyssä tarkastelussa kaupungin oman tuotannon osuus ikäihmisten palveluasumisessa ja laitoshoidossa oli 54% ja yksityisen tuotannon osuus oli 46%.

Joulukuun 2018 jälkeen kaupunkiin on rakentunut tai rakentumassa yksityistä palvelutuotantoa 130 paikan verran ja Pyöröön on syntymässä kaupungin omaan palvelutuotantoon 56 asumispalvelupaikkaa. Jos nykyisten yksiköiden

toiminta ja kapasiteetit jatkuvat entisellään em. kohteiden valmistuttua palvelutuotantovolyymi on jakautunut liki tasan.

Tilanne 12 / 2018 Ei sisällä lyhytaikaishoitoa				Huomioitu päätetyt ja rakenteilla olevat hankkeet			
TOIMIJA	Kaupunki	Yksityinen	Yhteensä		Kaupunki	Yksityinen Yhteensä	
Laitoshoito	155	6	161		115	6	121
Tehostettu palveluasuminen	244	401	645		300	507	807
Tavallinen palveluasuminen	129	34	163		129	64	193
Yhteensä	528	441	969		544	577	1121
	54 %	46 %			49%	51%	

Kiinteistöomistus

Vuoden 2018 lopun tilanteessa asumispalvelupaikkatuotannossa osuudet jakautuivat kiinteistön omistuksen suhteen siten, että hoivasta toteutui 36% kaupungin kiinteistöissä ja 64% yhdistysten ja yritysten kiinteistöissä. Kuopion kaupungin oma hoivatuotanto jakautuu osaltaan siten, että nyt palvelutuotannosta 33% on yritysten tai järjestöjen kiinteistöissä ja 66% kaupungin omistamissa kiinteistöissä.

Palvelutuotannon organisointia konsernin osoittamissa tiloissa on hankaloittanut rakennusinvestointien vaatima pitkä vuokrasopimus. Välivuokrausta toimintamallina on sovellettu lähinnä kohteissa, joissa kaupunki toimii hoivan tuottajana.

Ikäystävällinen Kuopio –linjaukset

Tavoitteena on vuoteen 2030 mennessä suhteellisesti hieman lisätä tavallisen palveluasumisen peittävyttä (tavoite 2%) yli 75-vuotiaiden osalta samalla kun ympärivuorokautisen hoivan osalta tavoitteena on peittävyden edelleen pieneneminen tasolle 5%. Kansallisten linjausten mukaisesti laitoshoidon korvataan tehostetun asumisen yksiköillä. Ikääntymiskehitys ja välttämätön rakenteen muutoksen toteuttaminen vaativat merkittäviä rakentamisinvestointeja tulevina vuosina.

Tarpeet v. 2030 (sis. paikkavaraukset myös alle 75-v:lle) Ikäystävällinen Kuopio -ohjelman pohjalta

	Tarve 2030	45% omat	55% ostot	Tarve 2030	35% omat	65% ostot
Laitoshoito	0-30	0-30	0	0-30	0-30	0
5% Tehostettu palveluasuminen	938	422	516	938	328	610
2% Palveluasuminen	375	169	206	375	131	244
Yht.	1313	591	722	1313	459	854

Rakentamistarpeissa on huomioitava ikääntymiskehityksen aiheuttamien tarpeiden lisäksi myös laitoshoitokapasiteetin muuttaminen tehostetuksi palveluasumiseksi (115 paikkaa), yksityisen puolen korvaavat tilaratkaisut (vähintään 55 paikkaa), Leväsen ottaminen lyhytaikaisen hoidon käyttöön (45 TePa), vuorohoidon yms. lyhytaikaisen hoidon lisätarpeet (40-80 paikkaa). Em. muutostarpeiden kokonaismäärä on n. 255- 295 paikkaa.

Vertailu, jos oman tuotannon osuus on 35 % tai 45 %

Kun huomioidaan ikääntyminen ja lisätarpeet ja arvioidaan konkreettisella tasolla oman tuotannon osuus vaihtoehtojen välillä (35 %/45%), saadaan yleisnäkymä mitä vaihtoehdot tarkoittavat. Rakentamispaineista on poistettu rakenteilla olevat ja jo päätetyt kohteet.

Oma tuotanto 45 %

Jako 45/55	OMA			Yksityinen tuotanto			
	sis. Pyörön			sis. Männistö Näkinpolku, Aseman seutu			
	Nyt/ tulossa	45 %	muu- tos		Nyt/ tulossa	55 %	Muu- tos
Laitoshoido	115	0-30	-115	Laitoshoido	6	0	-6
Tehostettu palveluasuminen	300	422	122	Tehostettu palveluasuminen	507	516	9
Palveluasuminen	129	169	40	Palveluasuminen	64	206	142
Yht.	584	591	7	Yht.	577	722	145

- Laitoshoidon rakennemuutos toteutetaan. Oman tuotannon volyyymi säilyy entisellään (+7 paikkaa).
- Laitoshoidoa korvaamaan ja palveluasumisen vajeeseen rakennetaan/hankitaan oman tuotannon käyttöön esim. 6 asumisyksikköä a' 27 paikkaa (yht. 162 paikkaa), joista yksi vaativaan dementiahoitoon
- Yksityisten toimijoiden lisätarve 142 paikkaa tavalliseen palveluasumiseen ja tarvittavat korvaavat yksiköt min. 55 paikkaa. Yhteensä 197 paikkaa.
- Lyhytaikaishoidon lisätarpeet 40-80 paikkaa käsitellään erillisenä asiana

Oma tuotanto 35%

Jako 35/55	OMA			Yksityinen tuotanto			
	sis. Pyörön			sis. Männistö Näkinpolku, Aseman seutu			
	Nyt/ tulossa	35 %	muutos		Nyt/ tulossa	65 %	Muutos
Laitoshoido	115	0-30	-115	Laitoshoido	6	0	-6

21.05.2019

Tehotettu palveluasuminen	300	328	28		Tehostettu palveluasuminen	507	610	103
Palveluasuminen	129	131	2		Palveluasuminen	64	244	180
Yht.	544	459	-85		Yht.	577	854	283

- Laitoshoidon rakennemuutos toteutetaan. Oman tuotannon volyyymi pienee 85 paikan verran.
- Oman tuotannon käyttöön uusi n. 30 asukkaan tehostetun palveluasumisen yksikkö
- Yksityisten toimijoiden lisätarve 180 paikkaa tavalliseen palveluasumiseen ja 103 paikkaa tehostettuun palveluasumiseen sekä tarvittavat korvaavat yksiköt min. 55 paikkaa yhteensä 338 paikkaa
- Lyhytaikaishoidon lisätarpeet 40-80 paikkaa käsitellään erillisenä asiana

Kokonaisuudessa huomioon otettavaa

Markkinoiden ja asiakkaiden valinnanvapauden toimivuuden kannalta on eduksi, että kapasiteettia on yli tarpeen. Käytännössä on mahdollista, että asumisyksiköitä syntyy myös markkinaehtoisesti, kaavan niin salliessa, ilman kaupungin välitöntä mukanaoloa.

Tehty linjaus 5% ympärivuorokautisen hoivan peittävydestä on haasteellinen ja on ehdoton minimi. On syytä huomioida, että mikäli tavoitteesta jäädytään 1% eli ympärivuorokautinen hoiva toteutuu 6%:n peittävydellä, se tarkoittaa 187 lisäpaikkaa, mikä käytännössä tarkoittaa 7 (27 paikan) asumisyksikön lisätarvetta.

Suunnittelussa lähdetään siitä, että oman ja yksityisen palvelutuotannon osuudet toteutuvat Ikäystävällinen Kuopio –ohjelman mukaisten palvelujen peittävyystavoitteiden osalta. Tämän tavoitteen ylittävän ns. ylikapasiteetin osalta toimijana on yksityinen sektori.

Lyhytaikaishoidon siirtyessä Leväsen palvelukeskukseen ei kantakaupunkiin jää julkiseen palvelutuotantoon muita kuin Ara-kohteita. Em. näkökulma puoltaa vapaarahoitteisen kohteen rakentamista/hankkimista julkiseen hoivapalvelutuotantoon.

Merkittävä osa uusista asumisyksiköistä on ei-ympärivuorokautisen -hoivan piirissä olevia palveluasumisyksiköitä. Jatkosuunnittelussa erityistä huomiota on syytä kiinnittää siihen miten tämän tarkastelun ulkopuolella olevia palvelutaloympäristöjä tulisi kehittää. Tarkasteltavaksi nousee näkökulma, miten palvelutalot ja palveluasuminen voisivat tukea toiminnallisesti toisiaan siten, että syntyisi asiakkaiden toimintakykyä tukevia ja viihtyisiä elinympäristöjä. Edellä mainittu kehitystyö tukisi kotihoidon toimintaa ja mahdollistaisi ympärivuorokautisen hoivan peittävyden tavoitteellista alentamista.

Oheispalvelujen tuotanto

Oheispalveluilla tarkoitetaan yleisesti asumisen tukipalveluja, joita ovat ravinto- ja pyykkihuolto sekä siivous ja turvapalvelut. Oheispalvelut palveluasumisyksiköihin ovat pääsääntöisesti toteutettuja asumisyksikön omistajan tai omistajan sidosyksikön toimesta. Monet oheispalveluista liittyy kiinteästi hoivayksikön arjen toimintaan, minkä takia käytännön arjentoiminnan sujuvuuden varmistamiseksi yksikön oheispalvelutuotanto olisi syytä järjestää koordinoitusti siten, että lähtökohtaisesti yhtä oheispalvelua tuottaa yhdessä

21.05.2019

32 §

yksikössä yksi toimija. Aloitteessa esille nostettu vaihtoehtoinen kiinteistön omistamisesta riippumattoman toimintamallin selvittämistä esitetään edistetävän siten, että asumisyksiköissä tehdään kysely palveluittain nykyisen oheispalvelun toimivuudesta ja saatujen tulosten perusteella käydään tarvittavat keskustelut oheispalvelutuottajien kanssa ja mikäli niissä ei päästä toivottuun tulokseen haetaan tilanteeseen vaihtoehtoista ratkaisua.

Kiinteistöjen omistaminen

Kaupungin oman hoivapalvelutuotannon osalta pääsääntöisesti tukeudutaan kaupungin sidosyksikön eli Niiralan Kulma Oy:n tuotantoon. Muiden mahdollisten ulkoisten investoreiden osalta linjauksia tehdään palvelualueen ja tilakeskuksen yhteistyönä ja tehdyt linjaukset tuodaan erikseen päätettäväksi. Prosenttitavoitteen sijaan kaupungin ja sen sidosyksikön kiinteistöomistuksen osuutta omassa hoivatuotannossa ehdotetaan tarkasteltavan Niiralan Kulma Oy:n ensisijaisuuden näkökulmasta jatkohankkeiden osalta.

Yhteenvedona ja vastauksena aloitteeseen todetaan

- Hoivatuotannon osalta linjaus oman toiminnan osuudesta 35-45% on edelleen tarkasteltuna hyväksyttävissä ja antaa riittävän toiminnallisen liikkumavaran. Em. tarkastelu tehdään suhteessa tavoitteen mukaiseen palvelurakenteeseen (Ikäystävällinen Kuopio-ohjelma)
- Kiinteistöjen omistamisen suhteen oman tuotannon jatkohankkeissa kaupunki tukeutuu ensisijaisesti Niiralan Kulma Oy:öön. Mahdolliset muut investorit tuodaan erikseen päätettäväksi.
- Oheispalvelujen vaihtoehtoisten toimintatapojen suhteen tehdään erillisselvitys, jonka pohjalta suunnitellaan kehittämistoimenpiteet ja tarvittavat vaihtoehtoiset ratkaisut selvitetään

Vaikutusten arviointi

Esitys

Kuntoutusjohtaja Mikko Tapio Korhonen

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyy edellä olevan selvityksen ja antaa sen vastauksenaan valtuustoaloitteeseen.

Liitteet

2 2539-2019-1 Aloite 757528_1_1.pdf

Valmistelija

Petri Koponen

puh. +358 44 718 5244

Kaija Kokkonen

puh. +358 44 718 6407

Hanna Jokinen

puh. +358 44 718 3303

Mikko Tapio Korhonen

puh. +358 44 718 6200

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

Vs. apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen

21.05.2019

32 §

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyy kuntoutusjohtajan esityksen.

Päätös

Keskustelun kuluessa jäsen Laura Meriluoto ehdotti, että vastaus valtuustoaloitteeseen palautetaan uudelleen valmisteluun siten, että vastausta täsmennetään ja siihen lisätään kustannusvaikutukset sekä asiakkaan että kaupungin näkökulmasta, jotta valtuusto voi päättää linjauksesta oman ja yksityisen omistuksen ja tuotannon suhteessa, kuten valtuustoaloitteessa esitetään.

Jäsen Tanja Kaipainen kannatti Laura Meriluodon esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että keskustelun aikana tehtiin vs. apulaiskaupunginjohtajan esityksestä poikkeava kannatettu ehdotus, jolloin asia joudutaan ratkaisemaan äänestämällä. Puheenjohtaja esitti, että asia ratkaistaan nimenhuutoäänestyksellä äänestysluettelon mukaisessa järjestyksessä siten, että ne, jotka kannattavat vs. apulaiskaupunginjohtajan ehdotusta äänestävät ”JAA”, ja ne, jotka kannattavat Laura Meriluodon tekemää kannatettua ehdotusta äänestävät ”EI”. Äänestystapa ja -järjestys hyväksyttiin yksimielisesti.

Suoritetussa äänestyksessä vs. apulaiskaupunginjohtajan ehdotusta kannattivat Neeta Röppänen, Vesa Linnanmäki, Hanna Nevala, Marjatta Parviainen, Olli-Pekka Ryynänen, Ate Savolainen ja Simo Suksi. Laura Meriluodon ehdotusta kannattivat Tanja Airaksinen, Tanja Kaipainen ja Laura Meriluoto. Tyhjää äänesti Esa Pitkänen. Puheenjohtaja totesi, että ”JAA” -ääniä annettiin seitsemän (7), ”EI”-ääniä kolme (3) ja yksi tyhjä (1).

Puheenjohtaja totesi, että äänestyksen tuloksena lautakunnan päätökseksi tuli vs. apulaiskaupunginjohtajan ehdotus.

